EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 19. 7. 2022
COM(2022) 340 final

SPRÁVA KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Zhrnutie ročných správ o realizácii operačných programov spolufinancovaných z Fondu európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby v roku 2020

Zhrnutie ročných správ o realizácii operačných programov spolufinancovaných z Fondu európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby v roku 2020

1. ÚVOD

Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (ďalej len „FEAD“)[1] **pomáha zmierňovať najhoršie formy chudoby v EÚ, ako je potravinová deprivácia, chudoba detí a bezdomovectvo.** Celkové zdroje, ktoré boli k dispozícii z FEAD na obdobie 2014 – 2020, dosahujú 3,8 miliardy EUR. EÚ poskytuje finančné prostriedky do výšky 85 %, ktoré sú navýšené z vlastných zdrojov členských štátov. Celková výška finančných prostriedkov fondu tak dosahuje približne 4,5 miliardy EUR.

Členské štáty môžu fond využiť dvoma spôsobmi, a to:

- na operačný program na poskytovanie potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci (OP I) a/alebo
- na operačný program na podporu sociálneho začlenenia (OP II).

Potravinová a/alebo základná materiálna pomoc musí byť doplnená sprievodnými opatreniami, ako sú napríklad vzdelávacie činnosti na podporu zdravého stravovania a poradenstvo v oblasti prípravy jedál a skladovania potravín, uľahčenie prístupu k zdravotnej starostlivosti, psychologickej a terapeutickej podpore, programy zamerané na nadobúdanie zručností, poradenstvo v oblasti riadenia rozpočtu domácnosti, spoločenské a voľnočasové aktivity a poskytovanie právnych služieb.

Toto zhrnutie v súlade s jeho právnym základom[2] **vychádza z vnútroštátnych správ o realizácii za rok 2020**, ktoré Komisia dostala od členských štátov. Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch táto správa obsahuje aj informácie o vývoji a finančné informácie nad rámec roku 2020, ak sú takéto informácie k dispozícii.

Z ročných správ o realizácii FEAD za rok 2020 vyplýva, že fond pomohol riešiť negatívne vplyvy pandémie ochorenia COVID-19 na najodkázanejšie osoby a zmierniť najhoršie formy chudoby a sociálneho vylúčenia. Ukázalo sa, že FEAD napriek obmedzenému rozpočtu úspešne dopĺňa snahy členských štátov riešiť materiálnu depriváciu a bojovať proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Fond sa zameral najmä na potravinovú depriváciu, chudobu detí a bezdomovectvo. Vďaka dodatočnej flexibilite programov FEAD, ktorú poskytujú Kohézne opatrenia na podporu utečencov v Európe (CARE), bude financovanie z FEAD kľúčové, aj pokiaľ ide o poskytovanie veľmi potrebnej potravinovej a základnej materiálnej pomoci ľuďom, ktorí utekajú z Ukrajiny.

---

[1] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 223/2014 z 11. marca 2014 o Fonde európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (Ú. v. EÚ L 72, 12.3.2014, s. 1). Nariadenie bolo zmenené v auguste 2018 prostredníctvom revízie nariadenia o rozpočtových pravidlách: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802. Nariadením (EÚ) 2020/559 sa mení nariadenie (EÚ) č. 223/2014 s cieľom umožniť členským štátom reagovať na pandémiu ochorenia COVID-19 a zavádzajú sa opatrenia na zabezpečenie toho, aby najodkázanejšie osoby mohli naďalej dostávať pomoc z FEAD v bezpečnom prostredí. Zmenou na základe nariadenia (EÚ) 2021/177 sa členským štátom umožňuje použiť dodatočné finančné prostriedky sprístupnené v rámci iniciatívy REACT-EU na obnovu po pandémii ochorenia COVID-19 v rokoch 2021 a 2022.

[2] Článok 13 ods. 9 nariadenia (EÚ) č. 223/2014. Delegované nariadenie Komisie (EÚ) č. 1255/2014 zo 17. júla 2014, ktorým sa stanovuje obsah ročných a záverečných správ o realizácii programov vrátane zoznamu spoločných ukazovateľov.

FEAD je v súlade so stratégiou Európa 2020 a s Akčným plánom na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv (s cieľom znížiť počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením aspoň o 15 miliónov do konca roka 2030), pretože sa zameriava na podporu sociálneho začlenenia a ochranu. Dopĺňa iné fondy EÚ, najmä ESF a Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF), a to vďaka zameraniu na iné skupiny alebo poskytovaniu doplnkových opatrení.

Pre sociálnu situáciu, na ktorej riešenie sa FEAD zameriaval v roku 2020, boli typické väčšie výzvy z hľadiska chudoby a sociálneho vylúčenia spôsobené pandémiou ochorenia COVID-19. Podľa odhadov v roku 2020 bolo v EÚ ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením[3] 96,5 milióna ľudí, čo predstavuje 21,9 % celkovej populácie. Zodpovedá to nárastu o približne 900 000 ľudí v porovnaní s rokom 2019. Približne 6,3 milióna ľudí bolo ohrozených všetkými troma rizikami chudoby a sociálneho vylúčenia súčasne (ľudia, ktorí sú ohrození príjmovou chudobou, závažnou materiálnou a sociálnou depriváciou a žijú v domácnosti s veľmi nízkou intenzitou práce). V roku 2020 si 38 miliónov ľudí v EÚ každý druhý deň nemohlo dovoliť kvalitné jedlo[4] a aj dnes je potravinová pomoc absolútnou nevyhnutnosťou pre časť obyvateľstva v mnohých členských štátoch.

1.1. Budúci vývoj

V rámci súčasného viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 je FEAD integrovaný do Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) s cieľom zjednodušiť financovanie a zlepšiť synergie medzi fondmi. S cieľom zvýšiť podporu v oblasti sociálneho začlenenia sa v nariadení o ESF+[5] požaduje, aby sa aspoň 25 % zložky ESF+ podliehajúcej zdieľanému riadeniu pridelilo na ciele sociálneho začlenenia (v porovnaní s 20 % stanovenými v ESF na roky 2014 – 2020), pričom ďalšie aspoň 3 % za každý členský štát by sa mali prideliť na riešenie materiálnej deprivácie, čo je v súčasnosti kľúčovým cieľom FEAD.

Aby bola podpora na riešenie materiálnej deprivácie čo najefektívnejšia, vzťahujú sa na ňu osobitné pravidlá. Z hodnotenia FEAD v polovici trvania vyplynulo, že zainteresované strany oceňujú a zdôrazňujú potrebu zachovať aspekty osobitné pre tento fond, napríklad i) flexibilitu a vo všeobecnosti menej prísne administratívne požiadavky v porovnaní s hlavnými programami ESF a ii) vytvorené siete a schémy operačného poskytovania pomoci. Nízke prahové hodnoty umožňujú poskytovať pomoc osobám, ku ktorým sa nedostanú sociálne služby, napríklad ľuďom bez domova, novým alebo neregistrovaným migrantom alebo niektorým starším ľuďom ohrozeným chudobou. Zároveň umožňuje rýchlu reakciu na vznikajúce potreby a krízové situácie.

1.2. Koordinácia FEAD na úrovni EÚ

---

[3] Počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením predstavuje celkový počet ľudí, ktorí i) sú ohrození chudobou (vzhľadom na ich čistý príjem) a/alebo ii) čelia závažnej materiálnej a sociálnej deprivácii (podľa toho, či si môžu dovoliť súbor vopred vymedzených materiálnych položiek alebo sociálnych činností) a/alebo iii) žijú v domácnosti s veľmi nízkou intenzitou práce.

[4] Tento ukazovateľ je vymedzený ako nemožnosť dovoliť si každý druhý deň jedlo s mäsom, kuraťom, rybou (alebo vegetariánskym ekvivalentom). Je odvodený z prieskumu EU-SILC.

[5] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013.

Tak ako v predchádzajúcich rokoch, expertná skupina FEAD naďalej predstavovala hlavné fórum, v rámci ktorého si riadiace orgány môžu vymieňať informácie o implementácii fondu. Expertná skupina sa stretla dvakrát v roku 2019 a štyrikrát v roku 2020, aby diskutovala o aspektoch implementácie programu FEAD, najmä o sprievodných opatreniach, darovaní potravín, auditoch, koordinácii s ostatnými fondmi EÚ, zjednodušenom vykazovaní nákladov a elektronických poukážkach. V roku 2020 bola súčasťou programu zasadnutí aj reakcia na krízu v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 vrátane relevantných zmien nariadenia o FEAD. V októbri a decembri 2020 sa expertná skupina FEAD stretla aj s technickou pracovnou skupinou ESF.

V záujme zlepšenia vzťahov so zainteresovanými stranami boli predchádzajúce stretnutia siete FEAD nahradené v rokoch 2020 a 2021 činnosťami vzájomného učenia pre komunitu FEAD. V tomto období sa uskutočnili tri online tematické semináre, tri partnerské výmeny a dve konferencie, počas ktorých sa diskutovalo o pretrvávajúcich problémoch týkajúcich sa realizácie a možnostiach, ktoré ponúka ESF+.

Na seminároch a v rámci partnerských výmen sa diskutovalo najmä o:

- charakteristikách nových konečných príjemcov opatrení financovaných z FEAD a o nových postupoch uplatňovaných počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19,
- možných integrovaných prístupoch k podpore sociálneho začlenenia konečných príjemcov,
- monitorovaní a osvete,
- sprievodných opatreniach zameraných na sociálne začlenenie počas pandémie a po pandémii,
- zavedení systémov poukážok/elektronických poukážok,
- zapojení a úlohe zainteresovaných strán a konečných príjemcov.

2. POKROK PRI IMPLEMENTÁCII OPERAČNÝCH PROGRAMOV[6]

2.1. Finančná implementácia

Celkové oprávnené verejné výdavky viazané v rámci podpory FEAD predstavovali v roku 2020 643 miliónov EUR, čo predstavuje zvýšenie oproti sume 608 miliónov EUR v roku 2019. Na konci roku 2020 kumulatívne viazané finančné prostriedky (na obdobie 2014 – 2020) dosiahli takmer 3,9 miliardy EUR alebo 85 % celkových zdrojov programov (vrátane finančných prostriedkov EÚ a vnútroštátneho spolufinancovania). V roku 2020 sa prijímateľom vyplatila suma približne 552,2 milióna EUR, čo je významné zvýšenie v porovnaní s úrovňami v predchádzajúcich rokoch (478,5 milióna EUR v roku 2019, 501,2 milióna EUR v roku 2018, 412,8 milióna EUR v roku 2017 a 435,2 milióna EUR

[6] Údaje znázorňujú situáciu za programové obdobie 2014 – 2020 implementované do 31. decembra 2020, ako boli vykázané k 12. novembru 2021 v rámci ročných správ o realizácii. Všetky správy a údaje sa zhromažďujú v Systéme riadenia fondov v Európskej únii – SFC2014 (https://ec.europa.eu/sfc/en/2014/fund/fead). SFC2014 sa upravuje vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) č. 463/2014 z 5. mája 2014.

v roku 2016). Zvýšenie je spôsobené najmä opätovným spustením operácií v Rumunsku v roku 2020[7]. Odráža aj zvýšený dopyt z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19.

Z údajov za rok 2020 vyplýva, že pandémia ochorenia COVID-19 viedla k vykazovaniu nižších výdavkov členskými štátmi. Tieto výdavky za druhý štvrťrok 2020 predstavovali 51 miliónov EUR, čo je menej než polovica zodpovedajúcej sumy z roku 2019 (128 miliónov EUR). V druhom polroku sa však situácia zlepšila. Celková suma výdavkov v rámci FEAD vykázaných v roku 2020 bola nakoniec len o niečo nižšia ako celková suma vykázaná v roku 2019 (549 miliónov EUR v porovnaní s 573 miliónmi EUR v roku 2019). Celková suma vyplatená v rámci iniciatívy FEAD v roku 2021 sa zvýšila na 621 miliónov EUR vďaka dodatočným zdrojom (81 miliónov EUR) sprístupneným v rámci iniciatívy REACT-EU.

FEAD sa osvedčil ako prispôsobiteľný nástroj, ktorý reaguje na vznikajúce potreby, ako je napríklad kríza spôsobená ochorením COVID-19. Nariadenie o FEAD bolo zmenené v apríli 2020[8] v rámci Investičnej iniciatívy v reakcii na koronavírus Plus, čím sa umožnilo využívať schémy nepriameho poskytovania pomoci, napr. poukážky alebo karty (s cieľom znížiť riziko nákazy), a uskutočniť nákup osobných ochranných prostriedkov pre organizácie poskytujúce podporu z FEAD. Okrem toho sa týmito zmenami umožnilo poskytovať členským štátom mieru spolufinancovania vo výške 100 % na jeden účtovný rok. Do konca roka 2021 bolo zmenených 12 programov FEAD: osem z nich na účely využívania miery spolufinancovania vo výške 100 % a štyri na zavedenie núdzových opatrení v reakcii na pandémiu ochorenia COVID-19.

Ďalšia zmena nariadenia o FEAD bola prijatá vo februári 2021 ako súčasť plánu obnovy vypracovaného Komisiou v rámci iniciatívy REACT-EU[9]. Touto zmenou sa členským štátom umožnilo vyčleniť dodatočné finančné prostriedky na programy v rámci ESF, FEAD a Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Dodatočnými zdrojmi sa môže navýšiť existujúca podpora, napríklad potravinová a/alebo základná materiálna pomoc alebo projekty sociálneho začlenenia. Tieto druhy podpory by mali byť v súlade s osobitými potrebami každého členského štátu a mali by zohľadňovať zvýšený počet odkázaných osôb od začiatku pandémie ochorenia COVID-19. V rámci iniciatívy REACT-EU 2021 sa zmenilo 13 operačných programov (Belgicko, Bulharsko, Estónsko, Španielsko, Francúzsko, Chorvátsko, Taliansko, Lotyšsko, Luxembursko, Rakúsko, Rumunsko, Slovinsko a Slovensko) s celkovým navýšením vo výške 506 miliónov EUR.

Nariadenie o FEAD bolo 6. apríla 2022 zmenené[10], pokiaľ ide o Kohézne opatrenia na podporu utečencov v Európe (CARE). Členským štátom teraz umožňuje flexibilnejšie využívať FEAD na poskytovanie núdzovej podpory ľuďom, ktorí utekajú z Ukrajiny v dôsledku invázie Ruskej federácie. Členským štátom konkrétne umožňuje zmeniť určité prvky programu, aby mohli riešiť krízu podľa aktuálnej potreby, a jednoducho informovať Komisiu namiesto toho, aby na tieto zmeny museli žiadať jej súhlas. Okrem toho sa v ňom stanovuje skorší dátum oprávnenosti na tieto opatrenia, konkrétne od 24. februára 2022.

---

7 Rumunsko v období 2017 – 2019 nevykázalo žiadne poskytovanie potravinovej pomoci z dôvodu oneskorenia pri prepracovaní svojho operačného programu v nadväznosti na inštitucionálne zmeny a problémy s verejným obstarávaním. Odvtedy sa tieto problémy vyriešili a v roku 2020 bola opätovne spustená podpora z FEAD vrátane materiálnej pomoci.

8 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32020R0559.

9 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32021R0177.

10 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.109.01.0001.01.ENG.

V neposlednom rade sa ním rozširuje možnosť miery spolufinancovania z prostriedkov EÚ vo výške 100 % od účtovného roka, ktorý sa začína 1. júla 2021 a končí sa 30. júna 2022. Navyše 12. apríla bolo prijaté nariadenie[11] na doplnenie opatrení CARE. Touto zmenou sa zabezpečí likvidita a zrýchlenie prístupu prijímateľov k finančným prostriedkom, a to poskytnutím dodatočnej sumy 3,5 miliardy EUR v rámci predbežného financovania tranže z iniciatívy REACT-EU na rok 2021 na FEAD a programy politiky súdržnosti, ktoré využívajú zdroje z tejto iniciatívy.

2.2. Implementácia v praxi

Dosah FEAD a profil konečných príjemcov

V roku 2020 sa v rámci FEAD úspešne poskytla pomoc v 27 členských štátoch, čím sa dosiahol významný pokrok pri plnení jeho cieľov. Väčšina členských štátov (23 z 27) distribuovala potravinovú a/alebo základnú materiálnu pomoc doplnenú o sprievodné opatrenia (OP 1 – tabuľka 1). Štyri členské štáty pokračovali v programoch sociálneho začlenenia (OP II – tabuľka 1).

Tabuľka 1. Typ pomoci poskytovanej v roku 2020

OP	Typ pomoci	Členský štát
OP I	Potraviny	BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI, SK (11)
	Základná materiálna	AT (1)
	Obidve formy pomoci	CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, RO (10)
OP II	Sociálne začlenenie	DE, DK, NL, SE (4)

Zdroj: SFC2014.

V roku 2020 sa v rámci FEAD poskytla podpora takmer 15 miliónom ľudí vo forme potravinovej pomoci (zvýšenie v porovnaní s 12,2 milióna ľudí v roku 2019), približne 1,96 milióna ľudí dostalo materiálnu pomoc (zvýšenie v porovnaní s 800 000 ľuďmi v roku 2019) a 30 000 ľudí získalo pomoc prostredníctvom opatrení sociálneho začlenenia, čo je rovnaký počet ako v roku 2019. Tieto zvýšenia sú spôsobené najmä opätovným spustením operácií v Rumunsku. Sú však aj odrazom zdravotnej krízy spôsobenej ochorením COVID-19, ktorá spôsobila zhoršenie podmienok existujúcich zraniteľných skupín osôb, ktoré sú príjemcami pomoci z FEAD, pričom potravinovú pomoc vyhľadali aj nové skupiny osôb vrátane osôb s neistými pracovnými miestami (napr. krátkodobé zmluvy, dočasná alebo neformálna práca), nezávislých pracovníkov a znevýhodnených študentov terciárneho vzdelávania. Najvýraznejší nárast počtu konečných príjemcov bol zaznamenaný vo FR (nárast o 714 000 osôb v porovnaní s rokom 2019), v IT (nárast o 597 000 osôb), ES (nárast o 268 000 osôb) a HU (nárast o 113 000 osôb). Naopak, osem členských štátov[12] zaznamenalo nižší počet konečných príjemcov, a to najmä HR (pokles o 175 000 príjemcov

[11] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.115.01.0038.01.ENG.

[12] V prípade Belgicka bola chyba v údajoch predložených v rámci belgickej ročnej správy o realizácii za rok 2019, v ktorej sa uvádzalo, že počet osôb, ktorým bola poskytnutá podpora, bol 413 058, pričom správny údaj bol 358 726 osôb. Ako sa vysvetľuje v predchádzajúcich správach, belgický riadiaci orgán každoročne konštatuje nadhodnotenie údajov uvedených organizáciami, pričom tento údaj nebol v ročnej správe o realizácii za rok 2019 revidovaný. V porovnaní s rokom 2019 sa údaj v roku 2020 zvýšil, ale zostal nižší ako v roku 2018 (z 358 726 osôb, ktorým sa poskytla pomoc v roku 2019, na 381 951 osôb v roku 2020 = > +23 225).

alebo o 88 % v porovnaní s rokom 2019), SK (pokles o 145 000 alebo 51 %[13]) a CY (pokles o 1 800 alebo 76 %), ako aj DK a NL.

Graf 1. ***Počet príjemcov potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci (v miliónoch)***

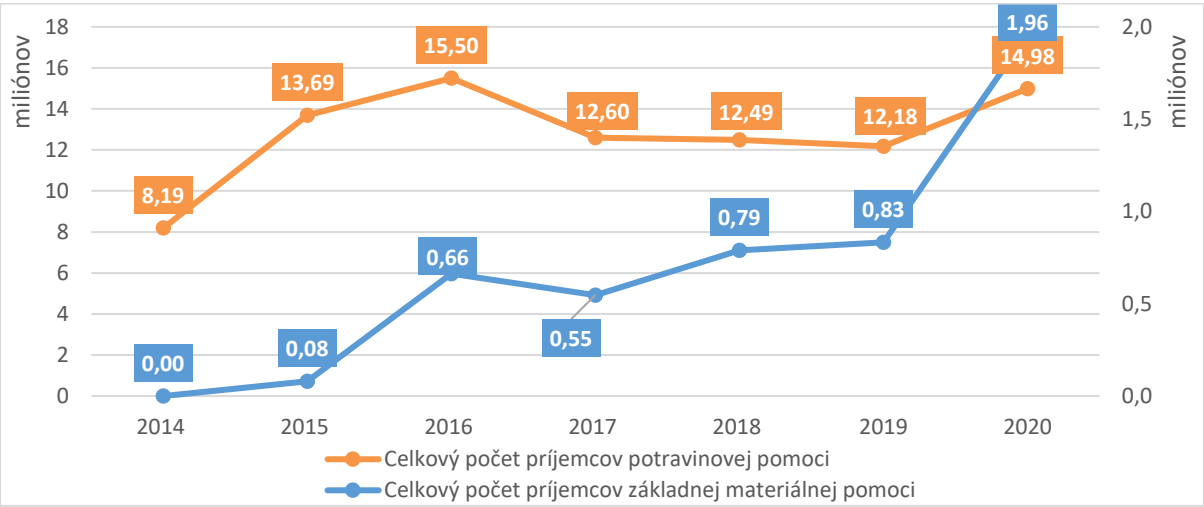

Zdroj: SFC2014.

Graf 2. ***Celkový počet príjemcov podpory na účely sociálneho začlenenia***

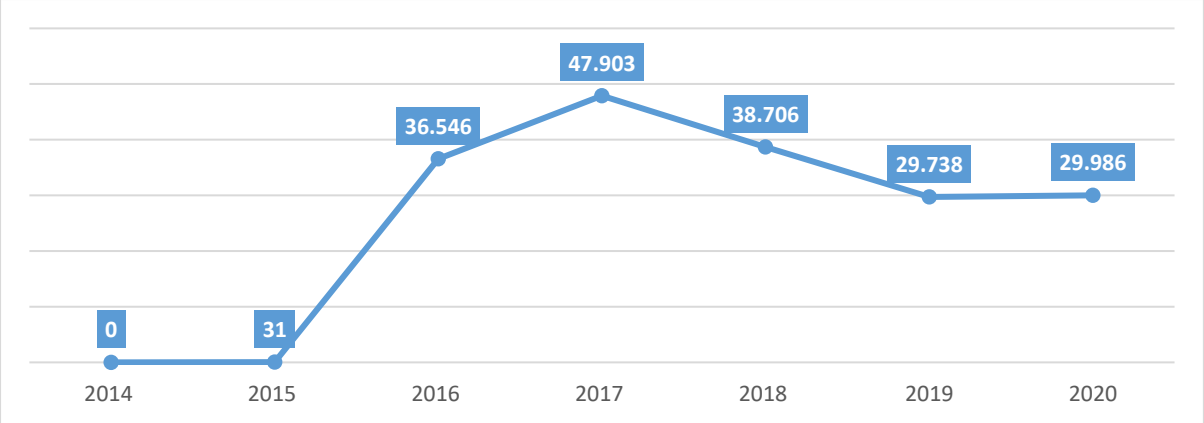

Zdroj: SFC2014.

Profil cieľových skupín zostal v zásade stabilný, hoci došlo k určitým malým zmenám. Podľa odhadov partnerských organizácii, približne 47 % konečných príjemcov v roku 2020 tvorili ženy (o 2 percentuálne body menej ako v roku 2019), 28 % deti vo veku 15 rokov alebo menej, približne 10 % migranti, účastníci s cudzím pôvodom alebo príslušníci menšín, 10 % osoby vo veku 65 rokov alebo viac (o 2 percentuálne body viac ako v roku 2019), 6 % ľudia bez domova a 6 % osoby so zdravotným postihnutím.

[13] Pokles celkového počtu konečných príjemcov na Slovensku je však spôsobený skutočnosťou, že materiálna pomoc sa v roku 2020 neposkytovala a zároveň sa vyčerpal rozpočet vyčlenený na distribúciu hygienických balíčkov. Riadiaci orgán medzitým pristúpil k verejnému obstarávaniu za dodatočné zdroje.

Deti predstavovali okolo 28 % z celkového počtu osôb, ktoré v roku 2020 dostali potravinovú pomoc, základnú materiálnu pomoc alebo pomoc pri sociálnom začlenení. Tento podiel sa mierne znížil v porovnaní s rokom 2019, keď predstavoval 30 %. V niekoľkých členských štátoch dostali deti najväčší podiel potravinovej pomoci, a to najmä v HR (93 %), v HU a na MT (60 %) a v CZ (52 %). Okrem toho deti boli konečnými príjemcami všetkej základnej materiálnej pomoci na CY, v HU a IE, zatiaľ čo v AT boli najväčšou skupinou (85 % konečných príjemcov).

Približne 10 % konečných príjemcov tvorili migranti, ľudia s cudzím pôvodom alebo príslušníci menšín. Tento podiel však môže byť podhodnotený, keďže informácie o migrantoch, ktorí sú príjemcami podpory, sa z dôvodu ochrany údajov nie vždy oznamujú (EL, FR a SK). Migranti sú vo všeobecnosti najväčšou skupinou, po ktorej nasledujú utečenci a žiadatelia o azyl.

Odhaduje sa, že 6 % konečných príjemcov pomoci z FEAD tvorili ľudia bez domova, pričom ich podiel zostal v zásade stabilný. Počet ľudí bez domova je však mimoriadne ťažké odhadnúť, pretože nie sú evidovaní a často sa zdráhajú poskytnúť akékoľvek osobné údaje. V IE, CZ a vo FR predstavovali ľudia bez domova viac než 13 % konečných príjemcov potravinovej pomoci. V IT bol podiel ľudí bez domova, ktorí boli príjemcami potravinovej pomoci, relatívne nízky (3 %), ale ľudia bez domova tvorili najväčšiu skupinu príjemcov základnej materiálnej pomoci (66 % všetkých konečných príjemcov). Aj v CZ tvorili ľudia bez domova relatívne vysoký podiel konečných príjemcov základnej materiálnej pomoci (21 %).

Približne 6 % konečných príjemcov tvorili osoby so zdravotným postihnutím. Najväčší podiel osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli príjemcami potravinovej pomoci, bol v BG a HU (31 %), RO (20 %), PL a LV (17 %). Vo FR, v IT, na MT a v PT bol tento podiel vo výške 1 % alebo nižší. Na druhej strane podiel osôb so zdravotným postihnutím, ktoré boli príjemcami materiálnej pomoci, bol relatívne vysoký v LV, RO a LT (od 13 % do 17 %).

Rámček 1. Vnútroštátne príklady poskytovania pomoci deťom

Lotyšsko: Rovnako ako v roku 2019 poskytovalo LV osobitnú pomoc deťom aj v roku 2020. Táto pomoc zahŕňa: i) tri typy potravinových balíčkov pre dojčatá a malé deti podľa veku; ii) štyri rôzne sady hygienických výrobkov pre dojčatá a malé deti vo veku 0 až 24 mesiacov podľa ich veku; iii) individuálne učebné pomôcky pre deti vo veku 5 až 10 rokov a iv) individuálne učebné pomôcky pre deti vo veku 11 až 16 rokov. Aby sa predišlo diskriminácii, LV osobitne dbá o to, aby školské pomôcky (napr. školské tašky) neobsahovali žiadne farebné tvary a kresby, ktoré by mohli podporovať stereotypné vnímanie rodu.

Rumunsko: Deti, najmä tie najviac znevýhodnené, tvoria väčšinu konečných príjemcov v rámci programov FEAD. Dostávajú osobitnú pomoc vrátane: i) balíčkov produktov osobnej hygieny; ii) elektronických poukážok na podporu vzdelávania (pre oprávnené znevýhodnené deti), ktorých účelom je predchádzať predčasnému ukončeniu školskej dochádzky v predprimárnom, primárnom a nižšom sekundárnom vzdelávaní. Poskytovanie balíčkov pre novorodencov sa plánovalo aj v roku 2020. Z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19 však nebolo možné toto opatrenie vykonať.

Cyprus: Proces poskytovania materiálnej pomoci príjemcom sa začal vo februári 2018 implementáciou programu „veno pre novorodenca“ (*prika tou morou*) pre deti narodené po 1. januári 2017. Program sa vykonáva uspokojivo a podľa plánu. Základný tovar pre novorodencov zahŕňa postele, plienky a matrace. Napriek problémom spojeným s pandémiou ochorenia COVID-19 nebola distribúcia tohto základného tovaru prerušená,

došlo však k určitým zmenám v súvislosti so spôsobom dodávania týchto výrobkov, aby sa zaistila bezpečnosť a ochrana zdravia všetkých zapojených osôb.

OP I – Potravinová pomoc

Po troch rokoch, keď potravinová pomoc mierne poklesla z hľadiska množstva, sa v roku 2020 výrazne zvýšila a dosiahla 428 000 ton (v porovnaní s 345 000 tonami v roku 2019). Kumulatívne množstvo za obdobie 2014 – 2020 predstavovalo viac ako 2 460 000 ton potravín. Približne dve tretiny z 23 členských štátov, ktoré implementujú program OP I, buď zvýšili množstvo dodávaných potravín, alebo ho udržali na rovnakej úrovni. Percentuálne zvýšenie bolo mimoriadne výrazné v PT (+123 %), IT (+77 %), PL (+55 %) a EE (+36 %), ako aj v RO, ktoré po prvýkrát od roku 2016 vykázalo kladnú hodnotu. Najväčšie percentuálne zníženie možno vidieť v HR (–79 %) a na SK (–64 %)[14], zatiaľ čo CY prestal distribuovať potravinovú pomoc. Estónsko v roku 2020 po prvýkrát realizovalo distribúciu darovaných potravín s pomocou partnerskej organizácie (Estónska potravinová banka).

Graf 3. ***Potravinová pomoc poskytnutá jednotlivými členskými štátmi v období 2014 – 2019 (v tisícoch ton)***

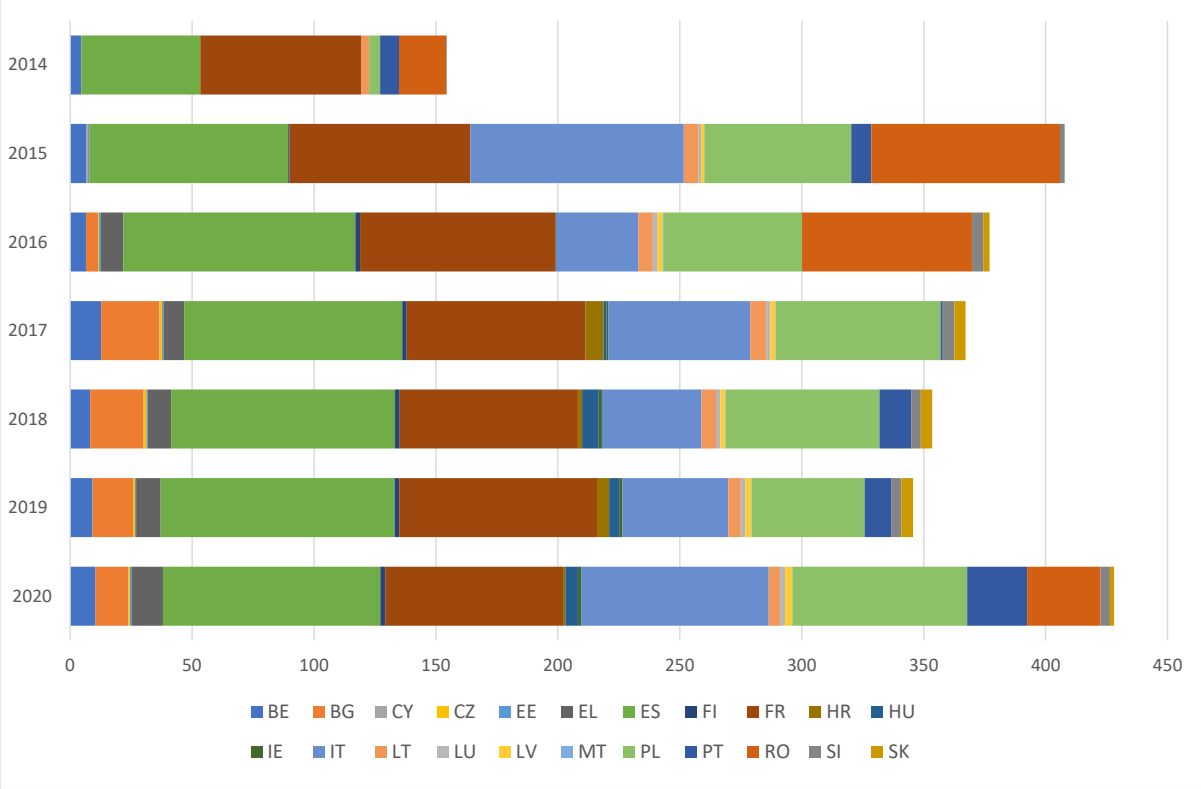

Zdroj: SFC2014.

V roku 2020 viac ako polovicu distribuovaných potravín (57 %) tvorili mliečne výrobky, ako aj múka, chlieb, zemiaky a iné škrobové výrobky. Podiel mliečnych výrobkov (31 % z celkového množstva) bol zvlášť vysoký vo FR (50 %), v ES (47 %) a SI (46 %). Podiel múky, chleba, zemiakov a iných škrobových výrobkov (26 % z celkového

[14] Pokles na Slovensku súvisí s obmedzenými zostávajúcimi zdrojmi na konci programového obdobia. Medzičasom sa zvýšil rozpočet FEAD prostredníctvom finančných prostriedkov z iniciatívy REACT-EU.

objemu) tvoril väčšinu potravín distribuovaných vo FI, na SK, v RO, LV a na MT (od 62 % vo FI do 50 % na MT), zatiaľ čo v IT so 49 % tvoril najväčšiu skupinu potravín. Ovocie a zelenina na úrovni 18 % boli z percentuálneho hľadiska treťou najväčšou kategóriou a mimoriadne vysoký podiel mali v PT (38 %), na MT (36 %), v BG (33 %), PL a IE (v oboch krajinách na úrovni 28 %). Zvyšné kategórie (mäso, vajcia, ryby a morské plody; tuky a oleje; predpripravené potraviny[15]) predstavovali spolu okolo 7 až 8 % z celkového množstva, zatiaľ čo cukor dosiahol 3 %[16]. Náklady na distribuované potraviny na osobu sa značne líšia medzi členskými štátmi aj jednotlivými rokmi. Je to spôsobené predovšetkým množstvom a druhom distribuovaných výrobkov (napr. vysoký podiel čerstvých výrobkov), ako aj mierou podpory.

Podiel potravinových výrobkov spolufinancovaných z FEAD na celkovom objeme potravín distribuovaných partnerskými organizáciami predstavoval približne 50 % z celkového množstva. Tento podiel sa pohybuje od menej ako 25 % vo FR, v LU a vo FI až po všetky distribuované potraviny v BG, ES a HU[17]. Všetkých 21 členských štátov, ktoré distribuujú potraviny, ich poskytovalo vo forme štandardizovaných potravinových balíčkov. Trinásť členských štátov poskytovalo aj hotové jedlá: BE, BG, CZ, EL, ES, FI, HR, HU, IE, IT, LV, PL a SK.

OP I – Základná materiálna pomoc

V roku 2020 distribuovalo základnú materiálnu pomoc 12 členských štátov. Boli to AT, CY, CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV a RO. Tento zoznam je podobný zoznamu z roku 2019 s výnimkou RO, ktoré nedistribuovalo základnú materiálnu pomoc, a SK, ktoré ju prestalo distribuovať v roku 2020, ako už bolo uvedené.

Množstvo základnej materiálnej pomoci sa ďalej výrazne zvyšovalo. Členské štáty v roku 2020 distribuovali základnú materiálnu pomoc v hodnote 69,2 milióna EUR, čo je nárast v porovnaní s 19,2 milióna EUR v roku 2019 (išlo pritom o zvýšenie o 42 % už v porovnaní s rokom 2018 a o 44 % v porovnaní s rokom 2017). Nárast je spôsobený pomerne rozšíreným nárastom poskytovania materiálnej pomoci vo viacerých členských štátoch. Nárast bol zaznamenaný najmä v AT, CZ, EL, LV a predovšetkým v IT (s viac ako päťnásobným nárastom) a v RO, na ktoré pripadá prevažná väčšina materiálnej pomoci distribuovanej v EÚ (41,2 milióna EUR). Základná materiálna pomoc výrazne poklesla v HR (z 2,2 milióna EUR na 368 tisíc EUR) a v menšom rozsahu v LT a LU, pričom SK ukončilo jej distribúciu[18].

Školské pomôcky a výrobky osobnej starostlivosti pre rodiny s deťmi naďalej predstavovali hlavné položky základnej materiálnej pomoci distribuované prostredníctvom FEAD. Medzi výrobky dodávané rodinám s deťmi patrili v roku 2020 písacie potreby a školské pomôcky (AT, EL, HR, HU, IE a LV), školské tašky (AT, EL, HR a LV), balíčky potrieb pre dojčatá (CY, EL, HR, HU, IE a LV), športové vybavenie (EL a HR) a oblečenie (EL, HR a IT). V EL, HU, LU a LV sa distribuovali aj výrobky ako pracie prostriedky, krémy a mydlá pre dojčatá a batoľatá, vlhčené utierky a plienky. CZ, HR, HU,

---

15 Predpripravené potraviny zahŕňajú sušené hotové výrobky, trvanlivé potraviny, pripravené zmesi a chuťovky.

16 Ďalšie podrobnosti možno nájsť v spoločných ukazovateľoch výstupov 4 až 10 uvedených v prílohe.

17 Pozri ukazovateľ 11b uvedený v prílohe. Hodnoty pre tento ukazovateľ sú stanovené na základe odhadu vychádzajúceho z informácií, ktoré poskytli partnerské organizácie.

18 Prerušenie poskytovania materiálnej pomoci na Slovensku v roku 2020 bolo spôsobené nedostatkom finančných zdrojov. Riadiaci orgán medzičasom opätovne vyčlenil finančné prostriedky na toto opatrenie a začal nové verejné obstarávanie s cieľom opätovne spustiť materiálnu pomoc v roku 2022.

LT, LV, PL, PT a RO v rámci hygienických balíčkov poskytli ochranné prostriedky na zabránenie šíreniu ochorenia COVID-19, čo zahŕňalo rúška, dezinfekčné výrobky atď.

Opatrenia na podporu bývania pre **ľudí bez domova** sa vykonávali najmä v IT, pomoc im však bola poskytnutá aj v CZ a EL. Boli im poskytnuté výrobky osobnej starostlivosti a iné pomôcky. V CZ a IT dostali aj kuchynské vybavenie (osoby, ktorým bolo poskytnuté bývanie alebo žili v dočasnom ubytovaní) a oblečenie, pričom v CZ, EL a IT dostali spacie vaky a prikrývky.

Graf 4. ***Celková peňažná hodnota tovaru v období 2014 – 2020 podľa druhu***

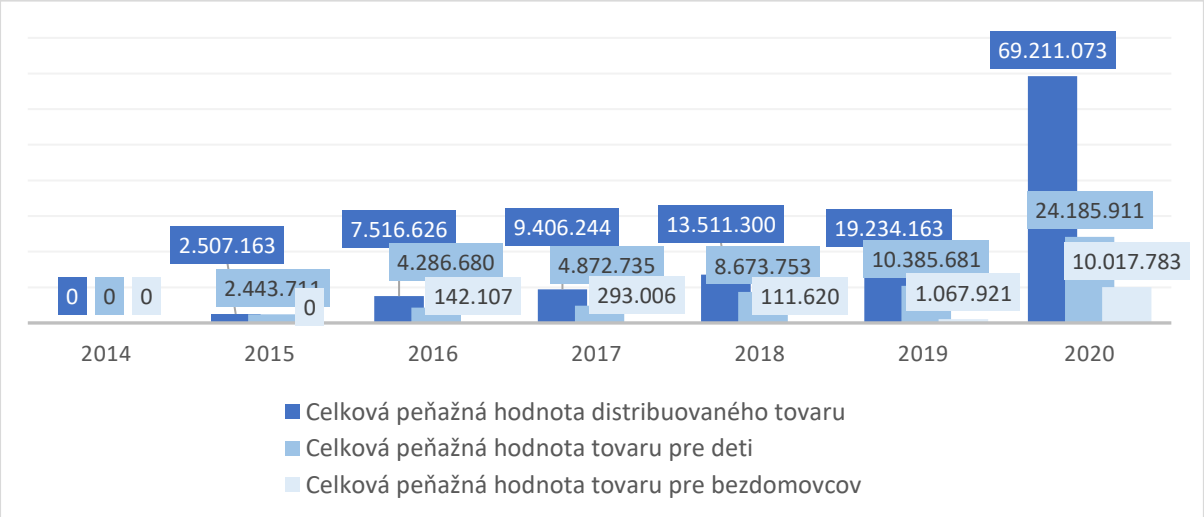

Zdroj: SFC2014.

Graf 5. ***Celková peňažná hodnota tovaru v období 2014 – 2020 podľa členského štátu***

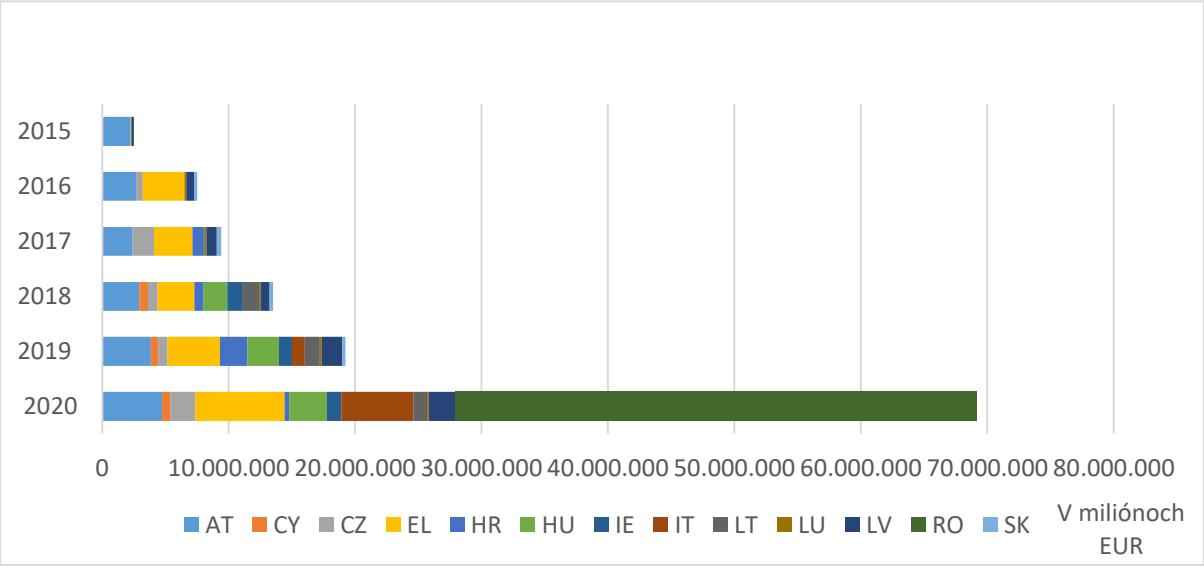

Zdroj: SFC2014.

OP I – Sprievodné opatrenia

V súlade s nariadením o FEAD všetky členské štáty, ktoré v roku 2020 realizovali programy OP I, zaviedli aj sprievodné opatrenia. Kríza spôsobená ochorením COVID-19

však predstavovala veľkú výzvu, pokiaľ ide o plnenie sprievodných opatrení v rámci programov FEAD, a ich realizácia bola medzi členskými štátmi vo všeobecnosti nejednotná. Na druhej strane sa realizovali dodatočné sprievodné opatrenia na riešenie súčasných problémov v dôsledku pandémie. Napríklad:

– V niekoľkých členských štátoch boli poskytnuté informácie o preventívnych opatreniach v súvislosti s pandémiou vrátane AT, BG, EL, FI, HU a IT.

– V určitých členských štátoch riadiace orgány osobitne zahrnuli do sprievodných opatrení psychologickú podporu s cieľom riešiť vplyv pandémie ochorenia COVID-19 a súvisiacich sociálnych obmedzení na duševné zdravie (napr. EL, FR, PL, RO a SI).

– V dôsledku rozsiahlych obmedzení pohybu zavedených v členských štátoch mali veľmi dôležitú úlohu digitálne technológie. HU, LT, MT a PL realizovali činnosti na zlepšenie digitálnych zručností v oblasti vzdelávania a zamestnanosti, ako aj na zabezpečenie prevádzky sociálnych služieb a udržanie rodinných väzieb a/alebo väzieb s komunitou.

Navyše väčšina členských štátov pokračovala v realizovaní kombinácie sprievodných opatrení, pričom len niekoľko z nich sa rozhodlo zamerať sa iba na jednu alebo dve činnosti. Zistilo sa však, že niekoľko členských štátov, ako napríklad EE a IE, obmedzilo v roku 2020 sprievodné opatrenia z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19. Na druhej strane RO v roku 2020 výrazne zvýšilo realizáciu sprievodných opatrení prostredníctvom FEAD. V LV sa v roku 2020 zvýšil počet sprievodných opatrení o 10 % (o 112 sprievodných opatrení viac) v porovnaní s rokom 2019, ale počet príjemcov sprievodných opatrení sa znížil o 11 % (677 osôb).

Sprievodné opatrenia vykonané v roku 2020 zahŕňali:

- poradenstvo v oblasti prípravy jedál a skladovania potravín (BE, BG, CZ, ES, FI, FR, HR, LT, LV, MT, PL, PT a SK),
- vzdelávacie činnosti alebo informácie na podporu zdravého stravovania a životného štýlu, napr. kurzy varenia (BE, BG, CZ, EL, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LU, LV, PT, PL, RO a SK),
- poradenstvo v oblasti znižovania plytvania potravinami (BG, CZ, ES, FI, LU, LV, PL a PT),
- poradenstvo v oblasti osobnej hygieny (BE, BG, EL, HR, HU, LV, RO a SK),
- odporučenie na príslušné služby (napr. na sociálne/administratívne služby) (BE, BG, CZ, EE, FI, FR, IE, IT, LU, LV, PT a SK),
- školenia a semináre, najmä na posilnenie začlenenia v oblasti vzdelávania alebo do trhu práce (BG, CY, CZ, EL, FI, FR, IE, IT, LT, MT, RO a SI),
- vzdelávacie činnosti a školenia/programy zamerané na nadobúdanie zručností (EL, FR, MT, PL, RO a SI),
- uľahčenie prístupu k zdravotnej starostlivosti (BG, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV a RO),
- psychologickú a terapeutickú podporu (CZ, EL, FI, FR, HU, IT, LT, PL, RO a SI),
- poradenstvo v oblasti riadenia rozpočtu domácnosti (BG, CZ, EL, FR, HR, IE, IT, LT, LV, MT, PL, PT a SK),
- špecifické poradenstvo týkajúce sa udržania alebo obnovenia rodinných väzieb/väzieb s komunitou vrátane riešenia konfliktov, rodičovskej pomoci a pomoci pri domácej starostlivosti (BG, CY, FR, IE, LT, LV a PL),
- spoločenské a voľnočasové aktivity (CZ, FI, FR, LV, LU, MT, PL a SI),
- poskytovanie právnych služieb (CZ, FR, IT, LT, PL a RO),

- ďalšie sprievodné činnosti (AT, BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FI, FR, IE, EL, IT, LU, MT, PL, PT, RO a SI), najmä vrátane služieb osobnej podpory, starostlivosti o dospelých, sociálnej prepravy, uľahčenia prístupu k ubytovaniu alebo prístrešiu, podpory prístupu k právam a školskej podpory.

Graf 6. Druhy sprievodných opatrení realizovaných v roku 2019 (n = 23)

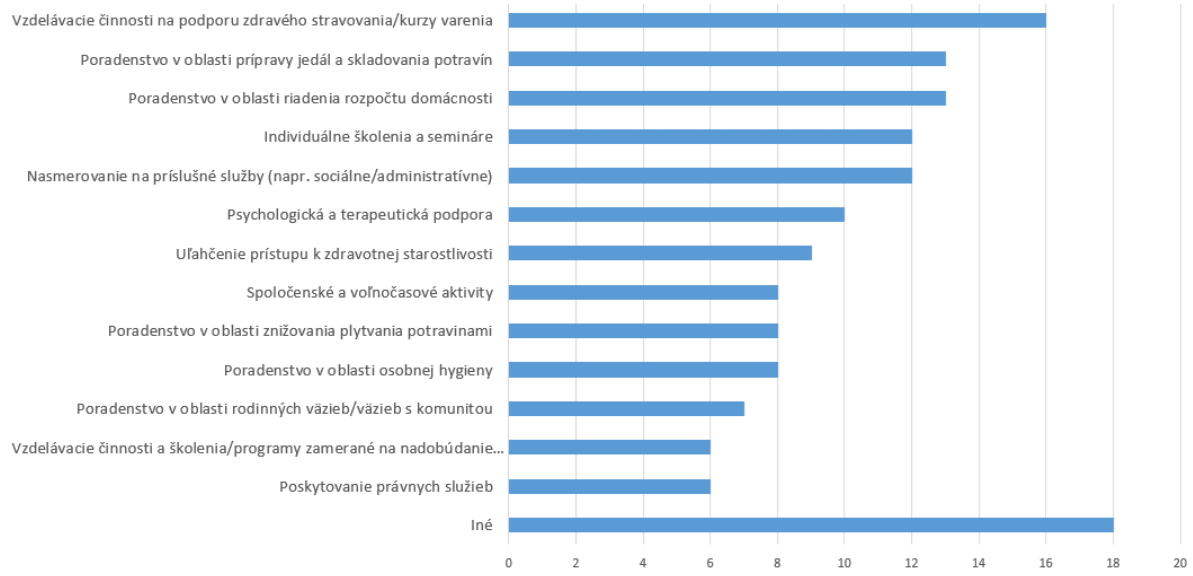

Rámček 2. Použitie finančných prostriedkov určených na technickú pomoc v súvislosti s pandémiou

Viacero členských štátov vrátane **LT, LU, PL, RO a SI** mobilizovalo finančné prostriedky na technickú pomoc výslovne na riešenie rôznych výziev, ktoré prinášala pandémia ochorenia COVID-19. Riadiace orgány v **LT, BG** a **PL** sa rozhodli použiť časť finančných prostriedkov vyčlenených na technickú pomoc na nákup ochranných prostriedkov pre zamestnancov a dobrovoľníkov priamo zapojených do poskytovania potravinovej pomoci.

V **LU** bola technická pomoc použitá na prieskum operačných programov FEAD a konečných príjemcov pomoci z tohto fondu, ktorý sa uskutočnil v polovici programového obdobia, ako aj na prispôsobenie softvéru na účely nákupov na diaľku pre príjemcov, ktorí sa počas pandémie považovali za ohrozené osoby.

V **LV** sa finančné prostriedky na technickú pomoc mobilizovali na zabezpečenie kontinuity opatrení na vyváženie pracovného a súkromného života, ako aj v súvislosti s prístupom k práci so súčasným zaručením zásad rodovej rovnosti a nediskriminácie.

Členské štáty vrátane **RO** a **SI** osobitne použili finančné prostriedky na technickú pomoc na podporu realizácie a operácií FEAD. V **RO** sa technická pomoc použila na podporu všeobecnej realizácie FEAD poskytovaním logistickej podpory, a to napríklad prijatím zmluvných zamestnancov, poskytovaním potrebného vybavenia na operácie a ochranu príslušného personálu.

V niekoľkých členských štátoch sa takisto zistilo, že časť rozpočtu vyhradená na konkrétny OP bola prerozdelená na osobitné opatrenia. Na **SK** sa časť nepoužitého rozpočtu pôvodne

pridelená na iné opatrenia prerozdelila na podporu poskytovania hygienických balíčkov konečným príjemcom v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19.

OP II – Sociálne začlenenie

Členské štáty (DE, DK, NL a SE) implementujúce OP II[19] pokračovali v roku 2020 v realizácii akcií sociálneho začlenenia aj napriek skutočnosti, že kríza spôsobená ochorením COVID-19 mala značný negatívny vplyv na činnosti vo všetkých členských štátoch.

DE pokračovalo v zapájaní novoprichádzajúcich dospelých a ľudí bez domova a zlepšovaní ich prístupu k poradenským a podporným opatreniam. V rámci konkrétneho cieľa A sa podporilo 4 275 prisťahovaleckých detí v predškolskom veku do 7 rokov. Celkovo 3 767 prisťahovaleckých detí využilo aspoň jednu možnosť vzdelávania v ranom detstve. To zodpovedá ukazovateľu výsledku na úrovni 88,11 %. V rámci konkrétneho cieľa B sa poskytlo poradenstvo 5 365 ľuďom bez domova a ľuďom ohrozeným bezdomovectvom. Vďaka poradenstvu a mentorstvu poskytnutému aspoň jedným poskytovateľom sociálnych služieb bolo 4 373 osôb schopných získať pomoc (81,56 % z celkového počtu).

V DK sa činnosti rozšírili na zlepšenie podmienok pre ľudí bez domova – vrátane ľudí bez domova z iných krajín EÚ s povolením na pobyt v DK. Zatiaľ čo projektové činnosti pokračovali počas celého trvania obmedzení súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19, ukázalo sa, že pandémia je výzvou a počet účastníkov prudko poklesol: zo 757 v roku 2019 na 277 v roku 2020. Pandémia ochorenia COVID-19 mala najväčší vplyv na združenia pracujúce s migrantmi, keďže mnohí migranti sa vrátili do krajiny pôvodu.

V NL bol vypuknutím krízy spôsobenej ochorením COVID-19 výrazne ovplyvnený projekt s názvom Staršie osoby v susedstve, ktorý sa osvedčil ako mimoriadne prínosný. Cieľom projektu je zmierniť sociálne vylúčenie znevýhodnených ľudí nad 65 rokov. Hlavnými kontaktnými miestami sú miestne knižnice, tie však boli často zatvorené. Činnosti zamerané na digitálne zručnosti, ktoré účastníci predtým absolvovali, sa počas obmedzenia pohybu vyplatili a umožnili pokračovať v činnostiach online. Projekt teda u existujúcich účastníkov úspešne dokázal udržať pocit sociálneho začlenenia. V niektorých prípadoch dokonca samotní účastníci prevzali iniciatívu a pokračovali v stretnutiach v exteriéri. Zúčastneným knižniciam sa napokon podarilo osloviť nových účastníkov, hoci počet účastníkov poklesol z 579 na 366, pričom celkový počet účastníkov v období 2014 – 2020 bol 3 219. Takisto vyjadrili zámer pokračovať v projekte po ukončení financovania z FEAD s využitím vlastných zdrojov.

Programy sociálneho začlenenia v SE zahŕňajú dva typy podpory: podporu zdravia a poskytnutie základných informácií o švédskej spoločnosti, pričom tieto programy sú zamerané na odkázané osoby prichádzajúce z iných krajín EÚ alebo z krajín EHP. Počet účastníkov sa v roku 2020 prudko zvýšil na 1 175 v porovnaní so 658 účastníkmi v roku 2019. Kumulatívny počet účastníkov v období 2014 – 2020 bol 3 849. Hlavnými cieľovými skupinami sú ľudia bez domova (alebo ľudia ohrození bezdomovectvom), migranti, ľudia s cudzím pôvodom, príslušníci menšín a ženy. Tieto skupiny spolu predstavujú viac ako 90 % konečných príjemcov pomoci z programov FEAD.

[19] To znamená členské štáty, ktoré implementujú „operačný program sociálneho začlenenia najodkázanejších osôb“ (uvádzaný aj ako „OP II“), ktorý podporuje činnosti mimo aktívnych opatrení trhu práce a pozostáva z nefinančnej, nemateriálnej pomoci zameranej na sociálne začlenenie najodkázanejších osôb.

2.3. Prekážky pri implementácii

FEAD je na dobrej ceste k dosiahnutiu svojich cieľov. Niekoľko prekážok pri implementácii však pretrvalo, napríklad problémy s kapacitou v prípade partnerských organizácii a logistické problémy súvisiace najmä s pandémiou ochorenia COVID-19. Tieto problémy sa čiastočne vyriešili vďaka zvýšenej flexibilite a zníženej administratívnej záťaži na základe zmien FEAD v roku 2020, ktoré umožnili používanie elektronických poukážok na poskytovanie potravinovej pomoci (PT, RO) a základnej materiálnej pomoci (LT, LU, RO), poskytovanie ochranných osobných prostriedkov (čím sa znížilo riziko nákazy) a 100 % financovanie opatrení na účtovný rok 2020 – 2021. Intenzívna spolupráca medzi riadiacimi orgánmi a partnerskými organizáciami sa navyše ukázala byť nevyhnutá pri riešení nových výziev.

Prekážky pri implementácii nahlásilo viac ako 20 členských štátov. Väčšina členských štátov (vrátane BE, CY, CZ, EE, ES, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SE, SI a SK) uviedla, že pandémia ochorenia COVID-19 a jej vplyv na rôznych úrovniach spôsobili v roku 2020 pri implementácii programov FEAD značné prekážky:

- **Vo veľkom počte členských štátov bolo zaznamenané pozastavenie realizácie činností spôsobené obmedzeniami pohybu a inými reštriktívnymi opatreniami.** V niektorých prípadoch spôsobil nedostatok zamestnancov zatvorenie niektorých distribučných centier (BE, IE, LU). Vo väčšine členských štátov sa však uskutočnili úpravy s cieľom umožniť distribúciu potravín aj napriek obmedzeniam. Vo všeobecnosti sa konečným príjemcom umožnilo vyzdvihnúť potravinovú pomoc v konkrétnom čase a na konkrétnom mieste alebo inými prostriedkami (BE, CY, CZ, EE, ES, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SI, SK). Potravinová a materiálna pomoc bola napríklad doručovaná do domácností konečných príjemcov alebo prostredníctvom individuálnych stretnutí či potravinových poukážok (PT, RO), aby sa zabránilo preplneniu distribučných centier. Podobne sa sprievodné opatrenia v niektorých členských štátoch prispôsobili novým výzvam (napr. v NL sa činnosti uskutočňovali fyzicky aj na diaľku), zatiaľ čo v iných členských štátoch (napr. PL) boli prerušené.
- V BE, BG, CZ, DK, FR, EL, HR, MT, PL, PT a RO **boli oneskorenia a ťažkosti pri realizácii distribúcie potravín a materiálnej pomoci spôsobené priamo pandémiou**. Problémy boli uvádzané najmä v súvislosti s dodávkou konkrétnych potravinových výrobkov (LU, PL) v dôsledku obmedzenej dostupnosti surovín na trhu a oneskorení v rámci výrobného procesu. Okrem toho nedostatok zamestnancov v PL spôsobil ťažkosti pri plnení zmlúv, napríklad s prepravnými spoločnosťami, čo spôsobilo ťažkosti pri poskytovaní určitých výrobkov. SK v niekoľkých ojedinelých prípadoch zaznamenalo problémy z toho dôvodu, že koneční príjemcovia si zmenili adresu trvalého bydliska alebo odmietli pomoc.

Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch flexibilita FEAD a intenzívna spolupráca medzi riadiacimi orgánmi a partnerskými organizáciami pomohli krajinám prekonať mnohé z týchto prekážok. V niektorých členských štátoch (napr. BE, DE, DK, FR, IT, IE a SE) riadiaci orgán organizoval pravidelné stretnutia, či už osobne alebo online, s partnerskými organizáciami a príslušnými zainteresovanými stranami, aby prediskutovali a podporili implementáciu programu.

Zatiaľ čo niektoré členské štáty uvádzali problémy spojené s vplyvom krízy spôsobenej ochorením COVID-19, ďalšie výzvy sa týkali:

- logistiky, napr. vysokých nákladov na dopravu, zničenia výrobkov počas prepravy, nedodržiavania zásad racionálneho riadenia zásob – podľa princípu FIFO (BE, EL, HR, LV, PL a PT),
- v PL niektorí prevádzkovatelia programov nahlásili prípady nedodržiavania požiadaviek na kvalitu, čo viedlo k zmluvným sankciám pre dodávateľov potravín,
- nedostatočnej kapacity niektorých partnerských organizácií (DK a PL), najmä pokiaľ ide o registráciu cieľových skupín alebo z dôvodu územného usporiadania členských štátov (LT).

Rámček 3: Výzvy spojené s pandémiou ochorenia COVID-19

V **LT** vyšiel počas pandémie ochorenia COVID-19 najavo problém stigmy, keďže ekonomickým ťažkostiam čelili aj ľudia, ktorí predtým neboli v kontakte so systémom sociálnej pomoci, a niektorí z nich odmietli pomoc z FEAD aj napriek tomu, že mali na jej získanie nárok.

Stigma bola zaznamenaná aj na **MT** v dôsledku malej veľkosti krajiny, keďže ľudia z rovnakých lokalít sa navzájom poznajú osobne alebo sú príbuzní. V tejto súvislosti pomáha prijímateľom pomoci z FEAD aj možnosť uplatniť si svoj nárok v distribučnom centre podľa vlastného výberu namiesto uplatnenia nároku v centre na mieste, kde žijú.

Kríza spôsobená ochorením COVID-19 mala v **BE** značný a ďalekosiahly dosah a riadiaci orgán, odvetvie potravinovej pomoci a partnerské organizácie sa spojili, aby sa rýchlo prispôsobili okolnostiam, pričom organizovali pravidelné stretnutia s cieľom nájsť riešenia, ktoré spĺňajú potreby prijímateľov, a zároveň sa snažili obmedziť vplyv náhleho a neočakávaného obmedzenia pohybu.

V marci až júli 2020 boli v **PT** prijaté opatrenia na zjednodušenie administratívnych postupov spojených s distribúciou, konkrétne postupy pre potvrdenie dodania výrobkov, ktorých cieľom bolo najmä zmiernenie rizika nákazy a šírenia ochorenia COVID-19.

Vzhľadom na potrebu rešpektovať opatrenia na obmedzenie sociálnych kontaktov sa na **CY** nemohlo konať výročné hodnotiace zasadnutie. Úradníci sprostredkovateľského orgánu, riadiaci orgán a prijímatelia sa v roku 2020 zúčastnili na niekoľkých stretnutiach na úrovni EÚ, napríklad na stretnutiach komunity FEAD a expertnej skupiny FEAD, ktoré sa uskutočnili online.

IT zaviedlo v reakcii na pandémiu mimoriadne opatrenia. Rozšírilo škálu najodkázanejších osôb, ktoré dostávajú pomoc, a zaviedlo ochranné prostriedky pre konečných príjemcov aj dobrovoľníkov, ktorí pomoc distribuovali. Prispôsobená bola aj distribúcia: boli zapojené obce, aby nahradili partnerské MVO, z ktorých niektoré museli v dôsledku pandémie ukončiť činnosť alebo už nemali dostatok dobrovoľníkov.

Mnohí starší dobrovoľníci vo **FI** sa pre obavy z vírusu prestali zúčastňovať na prideľovaní potravín. Pomocnú roku však poskytli mladší dobrovoľníci, často študenti, vďaka čomu sa poskytovanie služieb neprerušilo.

2.4. Všeobecné zásady

V článku 5 nariadenia o FEAD sú identifikované zásady, ktoré by sa mali v rámci navrhovania a implementácie fondu uplatňovať vo všetkých oblastiach. Vzťahujú sa na doplnkovosť financovania, rodovú rovnosť, nediskrimináciu, zabraňovanie plytvaniu potravinami, vyváženú stravu, verejné zdravie a aspekty týkajúce sa životného prostredia

a klímy. Členské štáty by mali dodržiavať tieto zásady a informovať o nich vo svojich ročných správach o realizácii.

Členské štáty plnia zásadu doplnkovosti formou koordinácie s ostatnými nástrojmi financovania, aby sa predišlo dvojitému financovaniu a aby sa zvýšil rozsah pomoci. Napríklad riadiace organizácie v **HU** zabezpečujú, aby operácia, na ktorú sa poskytuje podpora, nezískala podporu zo žiadneho iného operačného programu ani zo žiadneho iného nástroja EÚ. Riadiaci orgán v **LT** zohráva kľúčovú úlohu pri predchádzaní dvojitému financovaniu počas programového obdobia, pri príprave vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa riadenia operačných programov a projektov a pri procese rozhodovania o financovaní projektov. Sprostredkovateľský orgán zohráva úlohu pri predchádzaní dvojitému financovaniu a pri jeho kontrole prostredníctvom overovania žiadostí o platbu, postupov monitorovania verejného obstarávania a kontrol projektov na mieste. V **RO** sa koordinácia s ESF, ako aj s inými politikami, stratégiami a nástrojmi EÚ, najmä s iniciatívami EÚ v oblasti verejného zdravia a boja proti plytvaniu potravinami, zaručila pridelením zodpovednosti za tento operačný program rovnakému riadiacemu orgánu, aby sa predišlo dvojitému financovaniu a zabezpečila sa riadna koordinácia opatrení, na ktoré sa vzťahuje FEAD.

Všetky členské štáty uvádzajú súlad so zásadami rodovej rovnosti a s antidiskriminačnými politikami. Väčšina členských štátov vymedzila objektívne kritériá oprávnenosti (t. j. sociálno-ekonomické postavenie jednotlivca) na účely identifikácie cieľovej skupiny a konečných príjemcov, aby sa tak predišlo diskriminácii na akejkoľvek úrovni distribúcie pomoci. Riadiaci orgán vo **FI** poučil svoje partnerské organizácie a distribučné centrá o hlavných zásadách fondu, pričom sieť partnerských organizácií zahŕňa organizácie, ktoré oslovujú odlišné cieľové skupiny, aby sa zabezpečila dostupnosť pomoci bez ohľadu na rod. V **LV** boli prijaté opatrenia na zabezpečenie súladu so zásadou prístupnosti, aj to aj vzhľadom na potreby osôb s funkčným postihnutím (podľa vnútroštátnych noriem). Konkrétne sa balíčky doručujú konečným príjemcom domov, ak sa nemôžu dostať do distribučného centra. Osoby, ktoré majú ťažkosti s cestovaním, rodičia s malými deťmi a starí ľudia majú v distribučných centrách prednosť a dostávajú balíčky bez čakania v rade, pričom distribučné centrá sa nachádzajú blízko zastávok verejnej dopravy. **LU** používa ukazovatele stratégie Európa 2020 na určenie osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením. Niektoré z týchto zraniteľných osôb nie sú Luxemburčania, a preto nemusia mať všetky povolenia, ktoré by im umožňovali legálne sa usadiť v krajine; iné nie sú schopné poskytnúť načas všetky informácie, ktoré sa od nich požadujú. Prioritou bolo poskytnúť prístup k potravinovej pomoci aj týmto ľuďom a rodinám a zahrnúť ich do programu.

Veľa členských štátov uviedlo, že distribuuje rozmanité a nutrične vyvážené potraviny a vykonáva opatrenia na obmedzenie plytvania potravinami. Vo všetkých členských štátoch sa pri výbere potravín zohľadnili výrobky podporujúce pestrú výživu, ako aj bezpečnosť potravín. Okrem toho sa pri výbere výrobkov zohľadnila prepraviteľnosť potravinových výrobkov, obmedzená skladovacia kapacita partnerských organizácií a trvanlivosť výrobkov. V **LT** sa nakúpili výrobky s dlhou životnosťou a bol vypracovaný presný zoznam konečných príjemcov s cieľom presne určiť potrebné množstvá. V **IE** sa prostredníctvom spojenia medzi podnikmi a charitatívnymi organizáciami formou sociálneho podniku umožnilo aj prerozdelenie po celej krajine, čím sa poskytol prístup k rôznym prebytočným kvalitným potravinám a dosiahli sa značné úspory nákladov charitatívnych organizácií na potraviny. V **ES** sa v rámci programu distribuujú potraviny, s ktorými sa dá ľahko manipulovať, ľahko sa uchovávajú a majú dlhú trvanlivosť. Okrem toho sa potraviny

prepravujú vo forme vhodnej pre konečné miesto určenia, čím sa zjednodušuje manipulácia a znižuje riziko poškodenia obalu a plytvania potravinami.

Všetky členské štáty zabezpečujú, aby distribuované potraviny a výrobky spĺňali vnútroštátne normy ochrany zdravia a bezpečnosti. Mnohé členské štáty ďalej podporujú zdravie konečných príjemcov pomocou sprievodných opatrení podporujúcich zdravý životný štýl. Riadiace orgány v **HU, RO** a na **SK** zapojili do procesu plánovania výživového experta, aby sa zabezpečilo, že distribuované teplé jedlá sú zložené z optimálnych potravín pre zdravú výživu a bohaté na minerály a vitamíny. **IT** pri výbere výrobkov ďalej zohľadňovalo potrebu primeraného príjmu bielkovín a sacharidov typických pre stredomorskú stravu. V **SI** boli dodávatelia povinní predložiť pred každou fázou dodávky potravín analytickú správu z akreditovaného laboratória s analýzami dodávaných výrobkov. V **RO** sa konali aj stretnutia s príslušnými zainteresovanými stranami (ministerstvo zdravotníctva, Národný inštitút pre zdravotnú starostlivosť a Národný inštitút pre zdravie matky a dieťaťa; zástupcovia ministerstva práce a sociálnej spravodlivosti) týkajúce sa obsahu hygienických balíčkov.

Väčšina členských štátov vo svojich ročných správach o realizácii uvádza, že vykonávali akcie šetrné k životnému prostrediu. Keďže vo **FI** sú objemy obstarávaných výrobkov relatívne malé, ich centralizovaný nákup a preprava budú mať menší vplyv na životné prostredie než v prípade, keby prepravu vykonávala každá partnerská organizácia sama. V **LV** sa podporili dodatočné opatrenia šetrné k životnému prostrediu, napríklad zabezpečenie možnosti recyklovať papier, obmedzenie počtu výtlačkov, opätovné použitie papiera (vrátane recyklovaného papiera) na zošity a podľa možností použitie kancelárskych potrieb vyrobených z dreva z lesov, ktoré sú certifikované organizáciou FSC.

Väčšina členských štátov uvádza, že pri programovaní FEAD uplatňujú zásadu partnerstva. V **BG** bola zásada partnerstva vypracovaná a implementovaná do operačného programu na základe rozsiahlej konzultácie so zainteresovanými stranami; na základe neustálej interakcie s partermi bolo možné dôkladne identifikovať existujúce problémy a riešiť ich tým najvhodnejším spôsobom. Vnútroštátne organizácie v **PL** uplatňujú zásadu partnerstva pri svojej prebiehajúcej spolupráci s regionálnymi a miestnymi organizáciami, pri monitorovaní pokroku v realizácii distribúcie potravín a sprievodných opatrení a pri reagovaní na nahlásené ťažkosti. Riadiace orgány a organizácie organizujú aj pravidelné stretnutia a školenia.

Niekoľko členských štátov uvádza, že prijali opatrenia na zníženie administratívnej záťaže. Vo **FI** sa centralizovaným nákupom a prepravou obstaraných výrobkov, ktoré sa mohli uskutočniť vďaka malým objemom výrobkov, prispelo k zníženiu administratívnej záťaže v súvislosti s týmito operáciami. V **BG** sa uskutočnila analýza vzhľadom na kritérium efektívnosti s cieľom predchádzať zbytočnej administratívnej záťaži vo všetkých fázach realizácie programov a zaviedlo sa niekoľko zjednodušujúcich pravidiel. Na **SK** stanovil riadiaci orgán jednotkovú cenu teplých jedál s odlišnou sadzbou pre vlastnoručne pripravené jedlá a teplé jedlá zakúpené od dodávateľov s cieľom znížiť administratívne zaťaženie partnerských organizácií. Pred schválením bola Komisia o tejto jednotkovej cene informovaná.

2.5. Hodnotenia

V rámci hodnotenia FEAD v polovici trvania sa odporúčalo, aby sa budúce programy ďalej zameriavali na osoby, ktoré sú najviac v núdzi, a zachovali si flexibilitu na realizáciu programov sociálneho začlenenia aj materiálnej pomoci. Zlúčením FEAD s ESF sa totiž umožnia synergie a otvoria sa potenciálne možnosti základnej podpory

sociálneho začlenenia, čo povedie k tomu, že ľudia získajú odbornú prípravu a nájdu si prácu, pričom cieľové skupiny sa nezmenia. Okrem toho sa odporúča, aby sa členské štáty nabádali k dôslednému dodržiavaniu nariadenia s cieľom zabrániť zavádzaniu požiadaviek na vnútroštátnej úrovni nad rámec požiadaviek podľa nariadenia, keďže administratívne zaťaženie vo veľkej miere vyplýva z požiadaviek ukladaných na úrovni členských štátov, napríklad z úzkych vymedzení oprávnenosti. Predbežné zistenia prebiehajúcej štúdie *Study supporting the monitoring of FEAD – data collection systems implemented by Member States* (Štúdia podporujúca monitorovanie FEAD – systémy zberu údajov zavedené členskými štátmi) potvrdzujú zistenia vyplývajúce z hodnotenia FEAD v polovici trvania a poskytnú príklady osvedčených postupov pre systémy monitorovania.

Výzvy spojené s realizáciou sa riešili na partnerských stretnutiach zameraných na hodnotenie FEAD a v nariadení na obdobie 2021 – 2027, v rámci ktorého sa operácie FEAD začlenili do ESF. Okrem toho sa v prípade konkrétnych cieľov zameraných na najodkázanejšie osoby uplatňujú zjednodušené požiadavky na monitorovanie. Pokiaľ ide o ukazovatele výstupov, už nebude potrebné nahlasovať, ktorý druh tovaru sa zakúpil, a nebude sa rozlišovať medzi množstvom distribuovaných jedál a potravinových balíčkov. Ak údaje pochádzajú z registrov, členské štáty môžu využiť vnútroštátne vymedzenia, pričom ich nemusia zosúlaďovať s vymedzeniami stanovenými v súbore nástrojov. Okrem toho sa zaviedlo ustanovenie, ktoré členským štátom umožňuje používať registre alebo rovnocenné zdroje. Už sa nebudú vyžadovať ročné správy o realizácii. Namiesto toho sa údaje budú vykazovať prostredníctvom IT nástroja na pravidelné výmeny informácií medzi Komisiou a orgánmi zodpovednými za program, t. j. SFC2021. Hodnotenia sú povinné pre všetky konkrétne ciele.

Riadiace orgány, ktoré realizujú operačný program potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci (operačný program I), v súlade s požiadavkami podľa nariadenia uskutočnili v roku 2017 štruktúrovaný prieskum o konečných príjemcoch. Tieto prieskumy spolu so zisteniami vyplývajúcimi z externého hodnotenia a výsledky otvorenej verejnej konzultácie sa použili na hodnotenie FEAD Komisiou v polovici trvania a boli vstupmi pre rokovania o programoch na obdobie 2021 – 2027. Okrem toho majú riadiace orgány v roku 2022 uskutočniť druhé kolo štruktúrovaného prieskumu o konečných príjemcoch podpory z FEAD v prípade programov typu I (t. j. poskytovanie potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci a sprievodných opatrení). Výsledky tohto prieskumu môžu riadiace orgány použiť na uskutočnenie hodnotení a získanie poznatkov na vnútroštátnej úrovni, pričom agregované výsledky prieskumu na úrovni EÚ sa budú môcť použiť na účely hodnotenia FEAD *ex-post*, ktoré má uskutočniť Komisia.

Rámček 4: Hodnotiace činnosti v BG, FI a SI

Bulharsko

Riadiaci orgán uskutočnil externé hodnotenie na posúdenie výkonnosti operačného programu potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci. Z hodnotenia vyplynulo, že kvalitatívne kritériá boli splnené a operačnými zmenami programu sa zvýšila účinnosť, efektívnosť, súlad, koherentnosť a európska pridaná hodnota programu. Zároveň prispeli k zvýšeniu počtu konečných príjemcov pri distribúcii teplých jedál a pri pomoci v rámci programu na prekonanie chudoby a sociálneho vylúčenia prostredníctvom poskytovania sprievodných opatrení.

V odporúčaniach sa zdôraznilo, že existuje priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o informovanie širokej verejnosti o činnostiach; zlepšovanie nasmerovania ľudí, ktorí sú schopní pracovať, na činnosti zamerané na zvyšovanie úrovne zručností a aktívne začlenenie do trhu práce;

zavádzanie alternatívnych možností potravinovej pomoci navyše k súčasnému modelu s cieľom posúdiť riziká, predchádzať obmedzeniu prístupu k pomoci najodkázanejším osobám a zabezpečovať kvalitu poskytovaných služieb; (v súvislosti s programovým obdobím 2021 – 2027) zváženie zavedenia opatrení na financovanie dodatočných foriem materiálnej pomoci, ktoré sa budú poskytovať spolu s potravinovou pomocou; využívanie finančných prostriedkov z fondu sociálnej ochrany najmä na financovanie projektov zameraných na renováciu a modernizáciu verejných jedální.

Fínsko

Každoročné hodnotiace stretnutie s Komisiou sa uskutočnilo na diaľku v novembri 2020. V januári sa uskutočnilo na diaľku aj každoročné spoločné stretnutie partnerských organizácií a riadiaceho orgánu. Na tomto každoročnom stretnutí sa zhodnotili aktuálne problémy, ako aj spätná väzba, pokiaľ ide o dodávky a distribúciu výrobkov. Zároveň bolo jeho cieľom poskytnúť usmernenia a poradenstvo k vypĺňaniu formulárov a usmernenia pre odberné miesta. Preskúmali sa aj predbežné informácie o realizácii v roku 2021 a o aktuálnom stave prípravy ESF+.

Slovinsko

Z hodnotenia operačného programu IMO v polovici trvania, ktoré sa uskutočnilo v roku 2019, vyplynulo, že program je realizovaný nákladovo veľmi efektívnym spôsobom. Priestor na zlepšenie existuje pri procese obstarávania potravín, najmä pri získavaní priaznivejších cien výrobkov. Navrhlo sa štandardizovať systémy alebo zaviesť prepojenia databáz medzi partnerskými organizáciami a Centrom sociálnej práce. Takisto sa navrhlo, aby zoznam konečných príjemcov vypracovala príslušná organizácia, čím by sa zmiernilo zaťaženie partnerských organizácií. Na strane riadiaceho orgánu (ministerstvo práce, rodiny a sociálny vecí – MDDSZ) ani na strane partnerských organizácii neexistovalo žiadne významné administratívne zaťaženie, takže optimalizácia sa mohla dosiahnuť len vytvorením skupiny prijímateľov pomoci.

1. ZÁVERY

Operácie FEAD boli v roku 2020 ovplyvnené pandémiou ochorenia COVID-19. Zdravotná kríza spôsobila, že existujúce zraniteľné skupiny osôb mali sťažené podmienky pri prijímaní pomoci z FEAD, pričom potravinovú pomoc vyhľadali aj nové osoby, čím sa zvýšil celkový dopyt po potravinovej a materiálnej pomoci. Partnerských organizácií, ktoré poskytujú podporu na mieste, sa navyše dotkli kapacitné problémy a logistické výzvy spôsobené problémami, ako napríklad nedostatok zamestnancov, prerušenie distribúcie potravín a materiálnych vecí a obmedzenia na ochranu zdravia, napr. obmedzenie pohybu a nové požiadavky v oblasti hygieny.

FEAD sa však osvedčil ako prispôsobiteľný nástroj, ktorý reaguje na vznikajúce potreby. Z regulačného hľadiska bolo nariadenie o FEAD za posledné dva roky trikrát zmenené.

1. Zmenami v rámci Investičnej iniciatívy v reakcii na koronavírus Plus sa umožnilo využívať schémy nepriameho poskytovania pomoci, napr. poukážky alebo karty (s cieľom znížiť riziko nákazy), a uskutočniť nákup osobných ochranných prostriedkov pre organizácie poskytujúce podporu z FEAD. Okrem toho sa v členských štátoch posilnila likvidita, vďaka čomu bolo možné poskytovať mieru spolufinancovania vo výške 100 % na jeden účtovný rok.

2. Zmenami v rámci iniciatívy REACT-EU sa členským štátom umožnilo prideliť dodatočné finančné prostriedky na FEAD s cieľom navýšiť súčasnú pomoc, ako napríklad potravinovú a/alebo základnú materiálnu pomoc či akcie sociálneho začlenenia. Ukázalo sa, že znalosti o cieľových skupinách a činnostiach oslovovania partnerskými organizáciami spolu s ich intenzívnou spoluprácou s riadiacimi orgánmi sú nevyhnutné pri riešení výziev súvisiacich s pandémiou a pri využívaní nových pružných podmienok.
3. Zmenami v rámci iniciatívy CARE (Kohézne opatrenia na podporu utečencov v Európe) sa členským štátom a regiónom umožňuje využívať FEAD s väčšou flexibilitou a likviditou na poskytovanie núdzovej podpory ľuďom, ktorí utekajú z Ukrajiny v dôsledku invázie Ruskej federácie.

Celkové oprávnené verejné výdavky viazané v rámci podpory FEAD predstavovali v roku 2020 643 miliónov EUR, čo predstavuje zvýšenie oproti sume 608 miliónov EUR v roku 2019. Na konci roku 2020 kumulatívne viazané finančné prostriedky (na obdobie 2014 – 2020) dosiahli takmer 3,9 miliardy EUR alebo 85 % celkových zdrojov programov (vrátane finančných prostriedkov EÚ a vnútroštátneho spolufinancovania). V roku 2020 sa prijímateľom vyplatila suma približne 552,2 milióna EUR, čo je významný nárast v porovnaní s úrovňami v predchádzajúcich rokoch, v dôsledku obnovenia operácií v Rumunsku a zvýšeného dopytu počas pandémie. Zdá sa tak, že finančná implementácia programu FEAD úspešne napreduje.

V roku 2020 sa v rámci FEAD úspešne poskytla pomoc v 27 členských štátoch, čím sa dosiahol významný pokrok pri plnení jeho cieľov. Väčšina členských štátov (23 z 27) distribuovala potravinovú a/alebo základnú materiálnu pomoc doplnenú o sprievodné opatrenia, zatiaľ čo štyri členské štáty pokračovali v programoch sociálneho začlenenia. Podpora vo forme potravinovej pomoci sa poskytla takmer 15 miliónom ľudí, približne 1,96 milióna ľudí dostalo materiálnu pomoc a 30 000 ľudí získalo pomoc prostredníctvom opatrení sociálneho začlenenia. Profil cieľových skupín zostal v zásade stabilný, hoci došlo k určitým malým zmenám: približne 47 % konečných príjemcov tvorili ženy, 28 % deti, približne 10 % migranti, účastníci s cudzím pôvodom alebo príslušníci menšín, 10 % osoby vo veku 65 rokov alebo viac, 6 % ľudia bez domova a 6 % osoby so zdravotným postihnutím. Všetky členské štáty, ktoré realizujú programy OP I, zaviedli aj sprievodné opatrenia, ktoré sa museli prispôsobiť zdravotnej kríze. Z ročných správ o realizácii predložených členskými štátmi vyplýva aj celkový súlad so všeobecnými zásadami.

Keďže FEAD na obdobie 2014 – 2020 sa blíži ku koncu, v programovom období 2021 – 2027 sa FEAD stane neoddeliteľnou súčasťou ESF+, vďaka čomu sa pozornosť venovaná riešeniu najhorších foriem chudoby ešte viac začlení do širších stratégií a financovania sociálneho začlenenia. Programy ESF+ budú zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore hospodárskej a sociálnej obnovy po pandémii a pri podpore spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo v súlade s ambíciami Európskej zelenej dohody a v kombinácii s Fondom na spravodlivú transformáciu. Zároveň bude kľúčovým programom na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv.